

ČAS TMY A CHLADU (17. - 18. století)

4. Evropa v době temna

V této kapitole bych se společně s vámi chtěl podívat ve stručnosti na nejvýznamnější státy Evropy a to, jak se s tímto složitým obdobím popraly.

Víme, že už v pozdní fázi renesance se v Evropě utvořilo veliké soustátí, kterému vládl habsburský císař. Pravdou je, že titul císaře tu máme už od dob Francké říše či nástupnické Svaté říše římské národa německého. Vyjadřoval nám touhu po návaznosti na mocné imperátory (císaře) starověkého Říma. Jenže Habsburkům se podařilo stmelit poněkud více států pod svou nadvládu. Díky složitější sňatkové politice ovládli nejen oblast Rakouska, Uher či Svaté říše římské národa německého (Německo včetně oblastí, na kterých se rozkládá část dnešních států BENELUXU, i část Itálie), ale také naše země (rozuměj Čechy, Moravu a Slezsko) a Španělsko (většinou včetně Portugalska). Navíc si musíme uvědomit, že Španělé založili už v dobách renesance své osady v oblastech „Nového světa“ neboli Ameriky. Portugalcům se zase podařilo podnikat výnosné plavby do Indie a Číny díky nově objevené cestě okolo Afriky.

Habsburkové si založili vcelku silnou monarchii, a to také vedlo ostatní státy, aby se proti nim postavily v již zmíněné Třicetileté válce. A právě zde se opět ukázal fakt, že se jedná sice o hodně velký územní celek, ale současně také velice těžko zvladatelný a kontrolovatelný. Proto Habsburkové nedokázali válku vyhrát. Navíc mají v době 17. století (podobně jako v renesanci) ještě jednoho silného nepřítele, poněkud exotičtějšího než byli třeba Francouzi či Švédové. Jednalo se přece o Turky, kteří okolo roku 1680 měli dokonce zásluku zabodnout vlajku s typickým půlměsícem v samotné Vídni. Ale o tom bude řeč ještě v následující kapitole, vždyť dějiny Habsburků jsou současně i dějiny naše.

Jestliže vliv Habsburků po Třicetileté válce v Evropě slábne, je třeba připomenout, že si svou válečnou vytrvalostí vybojovali prestiž Švédové a Francouzi. Evropa s nimi musí jednoduše začít počítat jako s nastupujícími velmocemi. Až do této doby stáli Švédové neustále trochu mimo dění v té Evropě centrální. Snad to bylo dáno jejich polohou. Moc dobře je znali Poláci, protože mezi těmito národy se neustále vedly nějaké územní boje. Nicméně nyní se začnou do záležitostí Evropanů čím dál více vkládat. Brzy totiž budeme mluvit o další velké válce, ve které se proti Švédům postaví celá koalice evropských států. Ovšem o této válce bude řeč až v další historické etapě, totiž v osvícenství.

Druhou silnou zemí byla Francie, i když i zde, jak se dozvídáme z různých pramenů, řádil v tuto dobu hladomor a spolu s epidemiemi kosil populaci. Barokní Francii zastupuje král Ludvík XIII. a jeho touha za každou cenu bojovat proti nekatolíkům (tedy hlavně proti hugenotům). Vlastně to byl spíš jeho ministr, kardinál Richelieu, který byl jeho pravou rukou v těchto neblahých záležitostech. Jakmile si dokázali zajistit zničení hlavní hugenotské bašty, totiž pevnosti La Rochelle, vsunuli se vojensky do Třicetileté války (r. 1635). A zde je docela zajímavé podotknout, že katolická Francie válčila proti katolickým Habsburkům. To je právě důkaz, že Třicetiletá válka rozhodně nevznikla z nějakých konfesionálních důvodů (důvodů vyznání). Když Ludvíka XIII. vystřídal již schopnější Ludvík XIV, přišel do Francie s jeho silně absolutistickou vládou klasicismus (umění přesnosti, o kterém byla řeč minule). Právě on se stal symbolem Francie, která má svou autoritu.

Zvláštní čas si prodělala v této době Anglie. Po renesanční panovnici, bezdětné Alžbětě, dosedl na trůn syn popravené Marie Stuartovny a s ním také nová dynastie Stuartovců. Angličané si nějak nemohli zvyknout, že jim vládnou v podstatě cizinci. Protože měli panovníci tendenci po vzoru Francouzů začít s absolutistickou vládou, tedy s vládou, ve které se nenechají nikým omezovat, měli co dělat s parlamentem. Ten jim totiž dvakrát v 17. století vyhlásil neposlušnost v podobě velké revoluce a dokonce nechali jednoho panovníka (Karla I. Stuarta) popravit, aby si mohli vyhlásit republiku. Možná je to trochu zvláštní, protože čas revolucí, ve kterých se vraždí panovníci, aby přišla svobodnější doba, přijde až s romantismem (na konci 18. století), ale na druhé straně se v barokní Anglii zase nic až tak nového nestalo. Vždyť si vzpomeňme na válku dvou růží na konci středověku. Tam se dokonce šlechtické rody, které měly nastoupit na trůn, vzájemně vyvraždily. A když ve 13. století zemřel anglický král Richard Lví srdce, vnutila anglická šlechta nastupujícímu vladaři Velkou listinu svobod (Magnu chartu) (1212), která stvrzovala, že v Anglii bude panovník vždycky parlamentem kontrolován. Absolutismus v Anglii asi nikdy nepokvete.